

Nemzetközi kitekintés

Járások Európában – európai körkép a járási szintről és mozaikok a területi közigazgatási változásokból¹

Bevezetés

A modern kori járásek kialakításának szakszerű megalapozása érdekében célszerű európai kitekintést is tenni, mivel számtalan esetben kiderült, hogy egy-egy hazai társadalmi-gazdasági-területi beavatkozás nem előzménymentes Európában, s ezek tanulmányozása, majd egyes sikeres elemek átvétele (a hazai viszonyokhoz igazítva), valamint a hibák elkerülésére való felkészülés növeli a beavatkozás eredményességét és hatékonyságát.

A fejezet célja ennek megfelelően az, hogy a modern kori járásek esetleges kialakításakor figyelembe vehető tényezőket sorakoztasson fel az európai tapasztalatok alapján. Alapvetően három kérdésre keressük a választ: Miként illeszkedne egy járási szint Európa területi-közigazgatási rendszerébe? Milyen európai példák vannak e szintre és milyen funkciókkal? Milyen példákat találunk ilyen jellegű területi szint ki- és átalakítására, s milyen tapasztalatok fűződnek ezekhez?

A járási szint értelmezése

Első lépésként meg kell határoznunk, hogy milyen területi szintről van szó Európa esetében, ha járásekról beszélünk: alapvetően a települési szintnél nagyobb, s a klasszikus értelemben vett regionális szintnél kisebb szint a terepünk. A települési szinttől való elválasztás esete egyértelműnek tűnik, hiszen ha járásról van szó, a települések halmazáról beszélünk. Ugyanakkor Magyarország határain túl számos olyan ország létezik, ahol a földrajzi értelemben vett települések (egymástól fizikailag különálló beépített területek) halmaza közigazgatási értelemben is egy közösséget alkot, mivel egy önkormányzat alá tartozik. Tehát esetünkben inkább tekinthetünk a járára úgy, mint az önkormányzatok együttesének legalsó szintje, illetve több településre kiterjedő államigazgatási egység legalsó szintje.

Össességében Európában a települési szint feletti közvetlen területi szintnek többféle típusa létezik:

- a.) települési önkormányzatokból egy vagy több célból létrejövő önkéntes társulás;
- b.) települési önkormányzatokból létrejövő kötelező társulás önálló önkormányzatokkal;

¹ A Hétfa Elemző Központ „Kormányozni lehet ugyan távolról, de igazgatni csak közelről lehet jól...” című tanulmánya alapján

- c.) településekből létrejövő településközösség egy önkormányzat alatt (a teljes ország ez alapján tökéletes [hézag- és átfedésmentes] felosztásra kerül);
- d.) statisztikai területi egységek;
- e.) terület- és gazdaságfejlesztési egységek;
- f.) nem közigazgatási szervek által ellátott közszolgáltatási tevékenységek területi egységei (ezek szerveződésai kötődhetnek a közigazgatási terület egységekhez, ugyanakkor különböző racionális indokok alapján saját területi szerveződésük is lehet [pl. vízügy – vízgyűjtőterületek]);
- g.) az államigazgatás dekoncentrációja révén felálló területi hivatalok és körzeteik;
- h.) első szintű területi önkormányzat (helyi önkormányzatok együttese).

Az egyértelmű fogalomhasználat miatt rögzítjük, hogy a járás fogalmát a települési szint feletti első olyan területi-közigazgatási (államigazgatási és/vagy önkormányzati) szintre használjuk, amely közigazgatásilag már nem lokális (tehát felette van a települési önkormányzatnak, illetve a községnek), de átlagos népességmérete alapján még nem éri el a 150 ezer főt. Ez alapján munkánkban a járásnak két típusa van: államigazgatási járás és önkormányzati járás. Ugyanakkor Európa országai esetében a tapasztalatok birtokában másféle járástípusokat is meg kell különböztetnünk: statisztikai célú alatt azon területtípust értjük, amely csak statisztikai adatokban „él”, azaz határai és adatai vannak, de nincs közigazgatási tartalma; illetve léteznek ún. fejlesztési célú járások, amely az előzőre építve (általában) területfejlesztési egységek.

Járások Európa országaiban

Egy amerikai geográfus, Jordan azt írta ([1996]: 411.), hogy Európa egyszerre egységes és sokszínű („both one and many”). Ismert, hogy a területi közigazgatás (és szintjei) nem képezik az Európai Unióban közös jog tárgyát: a joganyag nem tartalmaz sem kötelező erejű rendelkezéseket, sem elvárás jellegű ajánlásokat a tagországok belső közigazgatási rendszerével szemben, mindegyik tagállam saját belátása szerint alakítja ki területi beosztását és intézményrendszerét (Szigeti [1999], Enyedi [2001], Pálné [2001], Horváth [2001], Verebélyi [2001]). Mindössze a NUTS-jegyzék ad 2003 óta némi keretet (átlagos népességszám-intervallum) e rendszernek, regionális szinten. A járási szintre is igaz, hogy eltérő tartalmakat takar az egyes országokban, emiatt csoportosításuk sem egyszerű.

A következőkben sorra vesszük az egyes európai országok területi közigazgatását. Feldolgozásukkor szempontjaink a következők: röviden leírjuk, milyen területi-közigazgatási egységek vannak az adott országban, majd kiemeljük, melyik tekinthető járásnak, s ezután ezekről nyújtunk információkat (történet, működés, tapasztalatok).

A járástípusok esetében először azon országokat vesszük sorra, ahol nincs értelmezésünk szerinti járási szint (azaz nincs 25 és 150 ezer fős átlagméret közé eső és nem legalsó

közigazgatási területi szint). Ezen országokban markáns regionális és települési vagy községi szint található. Ha az országokat sorba téve, a községek átlagos lélekszáma alapján haladunk előre, akkor a sort a fragmentált önkormányzati rendszerrel bírók kezdik (Románia, Horvátország, ill. Olaszország). Ezt követően a községi szint egyre inkább közelebb áll az önkormányzattal rendelkező járásokhoz (kisjárásként <25 ezer fő, Lettország, ill. Belgium), közepes járásként (Macedónia, Montenegró, Bulgária, Szerbia, ill. Svédország, Hollandia, Görögország, Dánia, Írország), sőt ha részönkormányzat is létrehozható alatta, akkor már inkább önkormányzati járásról beszélhetünk (Litvánia).

Mindezeket követően az értelmezésünk szerinti önkormányzati járásokkal bíró országok következnek, ahol a népességméret a kritériumnak megfelel, illetve van a járás alatt még önkormányzati szint (Lengyelország, ill. Portugália, Egyesült Királyság). Ezután következnek az önkormányzattal nem rendelkező járási szintek: előbb az államigazgatási funkciókkal felruházott, közepes méretű járásokkal rendelkező országok sorakoztathatók fel (Szlovénia, Ukrajna, Észtország, Szlovákia, Csehország, ill. Svájc, Ausztria, Ciprus), majd a nagyjárással (>150 ezer fő) bíró, államigazgatási funkciókkal felruházott (Franciaország), valamint az önkormányzattal és államigazgatással bíró nagyjárással (Németország) rendelkező országok következnek.

Végül a tervezési-fejlesztési célú járási szinttel felruházott országok kerülnek sorra (Norvégia, Finnország). Számba vettük a járási méretű területi szinten (25 és 150 ezer fő között) csak statisztikai célú területi egységekkel (szinttel) bíró országokat (Luxemburg, Málta, Liechtenstein). A sort az adott országban régióként el-eltérő funkciójú járásokkal bíró állam (Spanyolország) zárja.

[1. táblázat: Kísérlet az európai járási szintek kategorizálása]

Ország	Önkormányzati község	Önkormányzati járás	Államigazgatási járás	Fejlesztési célú járás	Statisztikai célú járás	Járas átlagos népességmérete kb. (fő)
Kelet-Közép-Európa, Délkelet-Európa						
<i>Románia</i>	<i>(Comuna (2860))</i>					<i>(8 ezer)</i>
<i>Horvátország</i>	<i>(Općina, grad (556))</i>					<i>(8 ezer)</i>
<i>Lettország</i>	<i>Pašvaldības (119)</i>					<i>20 ezer</i>
Macedónia	Opštini (84)					25 ezer
Montenegró	Opština (21)					30 ezer
Bulgária	Obština (263)					30 ezer
Szerbia	Opština, gradovi (190)					50 ezer

Litvánia	Savivaldybės (60)					55 ezer
Lengyelország	(<i>Gmini</i> (2478))	Powiat (379)				100 ezer (15 ezer)
Szlovénia	(<i>Občina</i> (210))		Upravne enote (58)			35 ezer (10 ezer)
Ukrajna			Rajon (669)			70 ezer
Észtország			Maakond (15)			90 ezer
Szlovákia			Okres (79) <i>Obvod</i> (50)			70 ezer 110 ezer
Csehország			Okres (77) <i>ORP</i> (205)			135 ezer 50 ezer
Nyugat-Európa, Nyugat-Közép-Európa, Dél-Európa, Észak-Európa						
Olaszország	(<i>Comune</i> (8101))					(7 ezer)
Belgium	<i>Gemeenten</i> / <i>Communes</i> (589)					20 ezer
Svédország	Kommun (290)					30 ezer
Hollandia	Gemeente (443)					40 ezer
Görögország	Dimoi (325)					35 ezer
Dánia	Kommune (98)					55 ezer
Írország	County (34)					130 ezer
Portugália		Concelhos (308)				35 ezer
Egyesült Királyság		Districts or individual unitary authorities; Individual unitary authorities or LECs; Districts (443)				140 ezer
Svájc			Bezirke/ District stb. (166)			45 ezer
Ausztria			Politische Bezirke (99)			85 ezer
Ciprus			Eparchies (6)			135 ezer
Francia-			(<i>Arrondi-</i>			(190 ezer)

<i>ország</i>			<i>sement</i> (342)			
<i>Német-ország</i>		<i>(Kreis (429))</i>				<i>(190 ezer)</i>
Izland			Sýslumaður r (26)		<i>Landsvæði</i> (8)	12 ezer <i>(40 ezer)</i>
Norvégia				Økonomisk region (89)		50 ezer
Finnország				Seutukunnat (70)		75 ezer
Liechtenstein					Landschaften (2)	16 ezer
Luxemburg					Canton (12)	40 ezer
Málta					Distretti (6)	70 ezer
<i>Spanyolország</i>		<i>(Comarca)</i>				

Románia

Az országban a helyi közigazgatásról szóló törvény (Lege nr. 215 din 23 aprilie 2001) deklarálja a lokális autonómia elvét, s ez alapján területi-közigazgatási szempontból Románia 41 megyére és Bukarest municípiumra oszlik (Bukarest 1995-ben lett önálló, a megyerendszertől független közigazgatási egység). Az egyes megyék településekből épülnek fel: a települések megyei jogú városok (municipiul), városok (orasul), valamint egy vagy több faluból álló községek (comuna), illetve falvak (satul) (<http://www.insse.ro>).

Romániában 1968-ig létezett a járási szint, a megye-város-község rendszert ekkor vezették be. 1968-ig az 5/1950. sz. törvénnyel szovjet mintára átszervezett közigazgatás élt 117 közigazgatási-gazdasági körzettel (rajon), amelyeket 1950-ben alakítottak ki az addigi 360 járás helyett (<http://lexikon.katolikus.hu>). A romániai közigazgatás nem lépett túl a közös tanácsok hajdani rendszerén, de sem a járást, sem a városkörnyéket nem hagyták meg, hanem a megyei tanács, ill. a megyei prefektúra szintjére összpontosították a középszintű államigazgatási és közszolgáltatás-szervezési funkciókat.

Közigazgatási ügyeit egy állampolgár a községközpontban intézi, a jelentősebbeket pedig a megyeközpontban. Romániában községi rendszer van: egy vagy több település egy községet alkot, melynek közigazgatási szempontból egy központja van (<http://ue.mae.ro>) (Egy nagyobb település önmagában is lehet község.) Általában egy községhez tartozó faluban semmilyen központi intézmény nem található, közigazgatási ügyeiket az állampolgárok a községházán intézik. Összesen 2860 község van (2009), így a községek átlagos lélekszáma kb. 8000 fő, s ebből kifolyólag, ill. hogy ez valójában a helyi önkormányzati szintet jelenti, témánk szempontjából nem releváns a közösségi szint.

Romániában értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a megyék (NUTS 3) túl nagyok, a LAU 2 szintű községek pedig az önkormányzás alapegységei.

Horvátország

Horvátországban az 1992-es önkormányzati törvény hozta létre az új területi beosztást, ami alapján megyékre (županija), városokra (grad) és községekre (općina) tagolták az országot (<http://www.dzs.hr>). Horvátországban jelenleg 21 megye található, ebből egy egység, Zágráb városa megyei jogú város. A megyék kettős szerepet játszanak: egyrészt az állam adminisztratív központjai, másrészt területi önkormányzatok (Lőrinczné [2008]). Átlagos lélekszámuk kb. 215 ezer fő, így nem tekinthetők járásoknak. A – magyarországi állapotokhoz hasonlóan – a horvát helyi önkormányzatok egyrészt saját önkormányzati feladataikat látják el, másrészt a magasabb szintről átadott feladatokat; a lokális önkormányzatokat jelentő városok és községek lényegében ugyanazon feladatokat látják el.

Horvátországban értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a zsupánságok túl nagyok, a LAU 2 szintű községek viszont az önkormányzás alapegységei.

Lettország

Lettország területi közigazgatási szempontból jelenleg 119 önkormányzattal (Pašvaldības) áll, amelyek megoszlása: 110 novadi (megye) és 9 republikas pilsētas (köztársasági város) (<http://www.raplm.gov.lv>). Ezek átlagos mérete majd' 20 ezer fő, s önkormányzati jogosítványaik vannak, illetve az önkormányzat alsó szintjét jelentik, így leginkábbis községeknek tekinthetjük őket (vannak közöttük, amelyek falvakból állnak, vannak, amelyek egy városból és több faluból).

Lettországban az 1990-es évek elején kezdődött a területi közigazgatás reformja, amely 2009-re fejeződött be. Korábban 26 járás (rajon) és 7 járási jogú város (összesen 33 egység) volt. Emellett 530 helyi önkormányzat működött, ezek közül 444 települési önkormányzat (pagast), 53 város (pilsēta), 7 járási jogú város (republikas pilsēta) és 26 község (novads) volt (a járási jogú városok egyszerre töltötték be helyi és járási szerepkört) (<http://www.raplm.gov.lv>). Lettországban regionális szinten tervezési régiók vannak (6 Regioni, NUTS 3 egység).

Lettországban értelmezésünkben nincs járási szint, mivel a régiók túl nagyok, a községek pedig viszonylag kicsik és az önkormányzás alapegységei. Azonban a községek mint többfunkciós kisjáráások értelmezhetők. A lett települési közösségi önkormányzatok kialakítása arra egy nem túl régi területi-közigazgatási példa, hogy miként lehet végrehajtani a helyi önkormányzatok községi önkormányzatokba szervezését.

Macedónia

Macedónia területi-közigazgatási szempontból 84 községre (opština, LAU 1) és 1776 településre (naseleni mesta, LAU 2) oszlik. Emellett NUTS 3 szinten nyolc statisztikai célú régió található még, közigazgatási tartalom nélkül. Egy község átlagos lélekszáma 25 ezer fő. A község élén a választott polgármester áll. A polgármester képviseli a községet, és eljár annak nevében, egyben felelős az önkormányzati igazgatás munkájáért. A község döntéshozó szerve a választott községi gyűlés.

Macedóniában közigazgatási értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a statisztikai régiók túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. E községek azonban átlagméretük alapján már a járási szintnek felelnek meg.

Montenegró

Montenegró területi közigazgatási szempontból 21 községre (opština, LAU 1) és 1256 településre (naselja, LAU 2) oszlik. (Podgorica községen belül két városi község működik korlátozott kompetenciával.) Egy község átlagos lélekszáma kb. 30 ezer fő. A község élén a választott polgármester áll. A község döntéshozó szerve a választott községi gyűlés.

Montenegróban közigazgatási értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a községek az önkormányzás alapegységei. E szint mérete alapján ugyanakkor már a járási szint kategóriájába is beletartozik.

Bulgária

Bulgária két nagyrégióra (rajon), hat statisztikai-tervezési régióra (rajon za planirane), 28 megyére (oblast), 264 járásra (obstina) és 5329 településre (naseleni mesta) oszlik. A hatályos törvény két közigazgatási-területi szintet rögzít: a megyét és a községet. Ebből csak az utóbbi rendelkezik önkormányzattal, előbbi államigazgatási egység (Ivanon et al [2002], <http://www.nsi.bg>).

A bolgár területi közigazgatás immár évtizedek óta kétszintű (megye és község), a II. világháború után a bolgár területi-közigazgatási rendszerben a járási szint (okolija) csak pár évig élt. (A kerületek-jársók rendszerét elavultnak tartották [„polgári bázison alapulnak”].) A járások száma 58 és 100 között mozgott 1880 és 1944 között. 1950-ben megszűnt e területi szint (Ivanon et al [2002], Bottlik [2004]). E területi szint hiánya is indukálta azt, hogy a községek számát radikálisan lecsökkentették 1979-ben, így hozva létre egy köztes szintet.

Bulgáriában közigazgatási értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a megyék túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Ugyanakkor átlagos lélekszámuk alapján a községek töltik be a járási szerepkört Bulgáriában.

Szerbia

A hatályos területi törvény (2007) Szerbiában autonóm provinciákat (Vajdaság, Koszovó), községeket és városokat nevez meg. Egy érvényben lévő, 1992-es törvény ezen túl 29 körzetre (okrug) és Belgrádra osztotta az országot; ezek további felosztása 150 községre (opština) és 24 városra (gradovi) történik. Öt város tovább van bontva városi községekre (gradske opštine), azaz összesen 150 községből, 19 városból és 31 városi községből (összesen 190 egység) áll a mai Szerbia. Elemi egységként pedig majd' 6200 települést tartanak számon. (Az adatok a Koszovóval együttes Szerbiára vonatkoznak; Koszovóban 5 kerület, 28 község, 1 város található.) (<http://www.parlament.gov.rs>, <http://www.mtt.org.rs>)

A körzetek (vagy más néven igazgatási körzetek, upravni okrug) több községből állnak, de nincs önkormányzati joguk, a közigazgatás dekoncentrációjának eredményei (Guti [2007]), adminisztrációs területi egységek. Átlagos lélekszámuk valamivel több mint 300 ezer fő, így nem tekintjük járásnak őket.

Szerbiában közigazgatási értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a körzetek túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Ugyanakkor utóbbi szint a jelentős átlagméret miatt bőven a járási kategóriának felel meg, s így funkciója alapján megfeleltethető a klasszikus járási szintnek.

Litvánia

Litvánia tíz megyéből (aspkritys) áll, a megyék pedig 60 helyi önkormányzatra (savivaldybė; városok (103) és járások) oszlanak. A legalsó szinten a településeket találjuk, amelyekből több mint húszezer van. A legalsó adminisztrációs szinten azonban 536 egység (Seniunija,

kerület) van (több falu, egy város vagy egy városrész (Kaunas, Vilnius esetében) lehet kerület); ezeket az önkormányzatok alakíthatják ki (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>; <http://www.stat.gov.lt>).

A litván megye államigazgatási szerv, feladata az állami politikák végrehajtása területi szinten. Az élén álló vezetőt (apskrities virsininkas) a kormány nevezi ki; elsődleges feladata, hogy az önkormányzatok törvényességi felügyelete. A megyei tanács a megye helyi önkormányzatainak képviselőiből és a kormányzóból áll (<http://www.ccre.org>, <http://www.nsd.uib.no>).

Litvániában közigazgatási értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a megyék túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Ugyanakkor az önkormányzatok népességméretük alapján már egyértelműen járási szintnek tekinthetők, sőt amiatt, hogy van alattuk adminisztrációs szint, inkább az önkormányzati járáshoz állnak közelebb.

Lengyelország

Lengyelország területi közigazgatása háromszintű: az ország 16 vajdaságból (województwo), 379 járásból (járásból és járási jogú városból, powiaty i miasta na prawach powiatu) és 2478 községből (gmina) áll (<http://www.stat.gov.pl>).

Első lépésben 1990-ben bevezették a helyi önkormányzatok rendszerét. Második lépésként a területi szintek reformját kívánták véghezvinni, ám erről hosszú ideig tartó szakmai vita alakult ki: egyrészt, hogy két- vagy háromszintű legyen, ill. hány egységből álljon. Végül egy 1998-as törvény alapján háromszintű lett a területi közigazgatás: a községeken túl (a korábbi 49 államigazgatási vajdaság helyett) 16 önkormányzattal felruházott vajdaságot és 373 önkormányzati járást (308 járást és 65 járási joggal rendelkező várost) hoztak létre (Borsa [2000], Pálné [2001]). A vajdaságok a 14. század óta Lengyelország legnagyobb közigazgatási egységei. A vajdaságok jelenlegi rendszere a közigazgatás újraszervezéséről szóló 1998-as törvény alapján 1999. január 1. óta van érvényben. Lengyelországban „a regionális önkormányzati és a regionális államigazgatási feladatok, illetve az azokat ellátó szervek élesen elkülönülnek egymástól. A lengyeleknél a vajda képviseli a kormányt, és alá tartozik a vajdaságban működő államigazgatási szervek jelentős része. Az önkormányzatot a vajdasági sejmik által választott marszalek, előljáró képviseli, aki saját apparátussal dolgozik” (Halász [www]: 2.).

A járások Lengyelországban nagy hagyományokkal rendelkeznek (Borsa [2000], Illés [2002]). A jelenlegi 379 járás közül 65 járási jogú város (vagy városi járás; miasto na prawach powiatów vagy powiat grodzki), a többi (314) járás. Ezek egy-egy városból állnak és egyidejűleg járásnak és községnek is számítanak. A 314 vidéki járáshoz (powiat ziemski) tartozik 2413 község, a 66 járási jogú városon kívül valamennyi. A NUTS 3 szinten 66 szubrégiót (podregiony) találunk, amelyek járások csoportjai (<http://www.stat.gov.pl>). A járások átlagos mérete 100 ezer fő. A járások önálló költségvetéssel rendelkező önálló jogi személyiségek, élükön választott (járási vagy városi) önkormányzatok vannak, a

demokratikusan választott képviselők felelősséggel tartoznak feladataik ellátásáért; az intézmények a választóiknak be- és elszámolási kötelezettséggel tartoznak (Borsa [2000]).

A járás olyan helyi ügyekért felel, amelyek nem teljesíthetők helyi önkormányzati szinten; csak azokban az ügyekben kompetens, amelyeket a törvény világosan a hatáskörébe utal. Emiatt nincs függőségi viszony a járási és helyi önkormányzatok között, mindkettő függetlenül gyakorolja a végrehajtói hatalmat. „A járasok elég nagyok ahhoz, hogy hatékonyan működtethessék a mindennapi élethez szükséges intézmények egész sorát, középfokú oktatási intézményeket, kórházakat, rendőrségeket és tűzoltóállomásokat, közegészségügyi intézményeket és adóhivatalokat. Ugyanakkor elég kisméretűek – átlagosan 80-100 ezer fő lakik egy járásban – ahhoz, hogy azon állampolgárok kezében maradjon az intézmények feletti ellenőrzés joga, akiket szolgál” (Borsa [2000]: 52.).

Lengyelországban önkormányzati járasok működnek.

Szlovénia

Szlovéniában 2 kohéziós régió (NUTS 2), 12 statisztikai régió (NUTS 3), a területi közigazgatás rendszerében pedig 58 járás (upravne enote, azaz igazgatási egység) (LAU 1) és 210 község (občina) (LAU2) van. A települések száma mintegy 6000.

Szlovéniában a kilencvenes évek elején még csak 62 járás létezett, majd 1995-ben 147, az eddigiekkel azonos funkciójú önkormányzati területi egység jött létre, melyek száma az 1996-ban elfogadott, a „Helyi önkormányzatok alapításának eljárási szabályairól és területének megállapításáról” szóló törvény hatályba lépése után, több év alatt, a már meglévő egységek osztódása révén, tovább gyarapodott (Brejc-Vlaj [2000], Németh [2002]), jelenleg 210 van belőlük.

A járás mint az államigazgatás szerve az állampolgárok és jogi személyek számára végez számos közigazgatási feladatot, legtöbbit a belügyi területen (ezek közé tartoznak a személyes okiratok, lakossági és gépjárműregisztráció, vezetői engedélyek, anyakönyvi ügyek, építésügy, mezőgazdasági ügyek, külföldiek tartózkodása stb.). A közigazgatási egységek döntenek első fokon az állami hatáskörű közigazgatási ügyekben (a fellebbezéseket az illetékes minisztérium vagy annak illetékes testülete bírálja el). Ellátják a helyi közösségek munkája feletti törvényességi felügyeletet, ezen szervek állami hatáskörben lévő, de helyi közösségekre átruházott munkájának alkalmassága és szakmaisága feletti felügyeletet. A közigazgatási egységek mindezek mellett még más, állami hatáskörhöz tartozó közigazgatási feladatokat is ellátnak és bizonyos nyilvántartásokat is vezetnek (Brejc-Vlaj [2000], <http://www.otroci.gov.si>).

Szlovéniában államigazgatási járasokat találunk.

Ukrajna

Területi-közigazgatási beosztása alapján Ukrajna 27 megyei szintű egységből, azaz 24 megyéből (oblaszty), a Krími Autonóm Köztársaságból és 2 megyei jogú városból (Kijev,

Szevasztopol) áll. Ezek 669 járásra (rajon) bomlanak tovább. A járások esetében megkülönböztetnek „egyszerű” (nem városi) járásokat, valamint járási jogú városokat (490, ill. 179). Ez alatt vannak az egyéb városok (459), város típusú települések (885) és a falusi községek (10 278). (Legalul a falusi községek településekre, ún. „lakott népességhelyekre” oszlanak [mindenféle igazgatási funkció nélkül], ezek száma: 28 471) (<http://stat6.stat.lviv.ua>).

Az önkormányzás települési-községi-városi és megyei szinten működik, a járások esetében nincsenek választások. A járások élén járási tanácsok, a járási jogú városok élén önálló városi tanácsok működnek. Ezeknek nincs végrehajtó szerve, a végrehajtási funkciót (közigazgatási feladatokat) e szinten az államigazgatás (rajon, oblaszty) látja el. A maradék városok, város típusú települések és falusi községek a járási tanács irányítása alatt állnak (Karácsonyi [2006], <http://www.ccre.org>). A rajonok átlagos lélekszáma kb. 70 ezer fő.

Ukrajnában államigazgatási járási szint van, amely nem változott az elmúlt időszakban.

Észtország

Észtország területi közigazgatási szempontból (általános fordítás szerint) megyékből (maakond) és településekből (vald [község], linn [város]) áll.

Az észti megyék 1990. január 1-től léteznek, területileg lényegében a Szovjetunióhoz tartozáskor létezett rajonokkal (járások) egyeznek meg. 15 ilyen egység van az országban, átlagos lélekszámuk kb. 90 ezer fő. Emiatt, illetve, hogy a NUTS rendszerben a LAU 1 szintnek felelnek meg, járásoknak is nevezhetjük őket.

Észtország megyéi hosszú múltra tekintenek vissza, s a 20. század első felében több változáson estek át. Az ország Szovjetunió részévé válása drasztikusan érintette a rendszert: a megyerendszert 1950-ben felszámolták, és az Észti Szovjet Szocialista Köztársaságot három nagy területre (oblaszty) osztották, amelyek járásokból (rajonok) tevődtek össze. 1953-ban egy újabb reformmal az oblasztyok megszűntek és a járások kizárólagossá váltak. Ezek száma, határai változtak, végül 15 járás volt a Szovjetunió felbomlásakor.

Lokális szinten 227 önkormányzat van, 33 város (linn) és 194 vidéki község (vald); mindegyik egység egy megye része. A városok és a vidéki községek korlátozott önkormányzati jogosítványokkal felruházott községi kerületekre (linnaosa, osavald) bonthatják magukat. Ez a szint az önkormányzat egyedüli szintje, területi választásokat csak ezen a szinten tartanak az országban. A községek száma folyamatosan csökken az összeolvadások révén (1996-ban még 254 egység volt). A községek szabadon társulhatnak bizonyos tevékenységek elvégzésére (<http://www.siseministeerium.ee>).

Észtországban államigazgatási járások működnek.

Szlovákia

Jelenleg Szlovákia 4 területi statisztikai régióból (oblasti, NUTS 2), 8 kerületből (kraj, NUTS 3) és 79 járásból (okres, LAU 1) áll. Az ország területén 2009-ben 2891 település (obce, LAU 2) volt, amelyből 138 volt város (<http://portal.statistics.sk>). Ám e rendszer kialakulásáig elég változatos út vezetett, s még mostanság sem kifarrott teljesen a rendszer: legutóbb (2004) a racionalizálás jegyében ún. körzeti hivatalokat (Obvodný úrad, 50 db) hoztak létre a járási hivatalok helyett.

Hosszas viták után 1996-ban született meg az új törvény, amely új közigazgatási beosztást hozott létre: az ország területét 8 kerületre (kraj), ezen belül 80 járásra (okres) osztották. (Pozsony és Kassa kerületei önálló járásokat alkotnak) (Dutkó [2000], Stefancik [2005], Gulyás [2008]). Az új területi beosztás a magyar kisebbség számára kedvezőtlen volt, egyes szakértők szerint tudatosan darabolták fel a magyarságot az egyes közigazgatási egységek között. Ugyanakkor, „...mivel ez a törvény sarkalatos jelentőségű a szlovák közigazgatás történetében, hangsúlyosan meg kell ismételni, hogy a magyarok lakta területek megosztása csak egyik (de természetesen nagyon fontos) indoka volt a létrejött szerkezetnek, a másik ok kifejezetten belpolitikai-választási jellegű volt. Vagyis, másként fogalmazva, a közigazgatás szervezésében a választási-nemzetiségi ellentétek mögött a nacionalista és a modernizációs politikai csoportosulások ellentéte húzódott meg és húzódik meg mindmostanáig, és nem a gazdasági-fejlettségi különbségek fejeződnek ki, nem a történelmi hagyományok bukkannak föl, nem a lakosság ellátásra vonatkozó igényeit akarták elsősorban kielégíteni stb.” (Mezei–Hardi [2003]: 130.).

Lényeges probléma volt, hogy a járások nagyságai komoly aránytalanságokat mutattak, s egyes kerület- és járásközpontok kijelölésekor sem a racionalitás, hanem az előbb felsorolt politikai okok játszottak szerepet (Mezei–Hardi [2003], Gulyás [2008]). Lényeges változás volt továbbá, hogy az 1998-ban kormányra került új kormány a közigazgatás reformját határozta el, s hosszú politikai csatározások után, 2001-ben sikerült elfogadtatni a területi önkormányzatok (samospráva VÚC [vyššie územne celky ~ magasabb rendű területegységek]) megalakításáról szóló törvényt, s választásokat is tartottak (Mezei–Hardi [2003]). Így ez a szint jelenleg egyrészt államigazgatási egység, másrészt önkormányzati testülettel rendelkezik. A járás továbbra is államigazgatási egység.

A legutóbbi években is történt változás a területi közigazgatásban. 2003-ban elfogadták a nagyobb területi hivatalok (krajiszkí) és az új típusú körzeti (obvod) hivatalokról szóló törvényt, s helyi államigazgatási szervként 50 körzeti (obvod) hivatal jött létre, amelyek hatáskörei kiterjednek az általános belügyi igazgatásra, ingatlan-nyilvántartásra, polgári és katasztrófavédelemre. A korábbi járási (okres) hivatalokat megszüntették (Stefancik [2005]), ami azonban fizikailag azt jelentette, hogy egyes járási hivatalok megszűntek (vagy körzeti hivatali munkahelyek maradtak helyükön), mások átalakultak körzeti hivattallá.

Szlovákiában államigazgatási járások működnek.

Csehország

Csehország jelenlegi területi közigazgatása alapján 14 kerületből (kraj), 77 járásból (okres, 76 és Prága) és 6249 településből (obce) áll (<http://www.regionaldevelopment.cz>).

2003-ban a járások jelentőségüket veszítették, mivel kijelöltek 205 közigazgatási központot (ORP, obecni úřad obce s rozšířenou působností, accredited commune, települési hivatal kiterjesztett hatáskörrel) a települések közül, s a járások közigazgatási feladatait felosztották a regionális hatóságok és ezen központok között. A központok a járások feladatainak kb. 80%-át vették át, ezek közé tartozik a személyigazolvány kiállítása, gépjármű-regisztráció, szociális segély igénylése stb., a maradék 20% került át a régiókhoz. A járások területi egységként ugyan megmaradtak, de jelentőségüket elvesztették: néhány hivatalnak adnak csak helyet, főleg bírósági egységek működnek itt (<http://www.radio.cz>).

Összességében a települések, funkcióik alapján, három típusba sorolhatók: egyszerű települések saját településükön belüli hatáskörrel (Obec se základním rozsahem výkonu státní správy) (6249 db), kijelölt települések (Pověřený obecni úřad – obce II. typu (POÚ)) (393 db), települési hivatalok kibővített hatáskörrel (Obecni úřad obce s rozšířenou působností – obce III. typu (ORP)) (205 db) (<http://portal.uur.cz>).

Csehországban államigazgatási járásokat találunk.

Olaszország

Olaszország területi közigazgatása háromszintű: település, ill. község (több mint 8000), provincia (110), régió (20); LAU 1 szinten nem jelenik meg egység.

A provinciák régi közigazgatási egységei az országnak. Felmerült a megszüntetésük gondolata, ám a községek segítésében, a szolgáltatások koordinációjában, a területi tervezésben stb. fontos szerepet töltenek be. Az 1947-es alkotmány már garantálta önkormányzati autonómiájukat, ám igazi jogosítványokhoz csak az 1990-es években jutottak (Pálné [2001]). E szint mind az önkormányzatiság, mind az államigazgatás szintje. Saját közigazgatási adminisztrációval rendelkeznek. Határaik változtak, s számuk az évek alatt lassan emelkedik (2004: 103, 2011: 110), ám átlagméretük így is több mint 500 ezer fő.

Olaszországban értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a provinciák túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei.

Belgium

Belgium területi közigazgatás szempontjából három közösségre (flamand, francia, német), három régióra (Flandria, Vallónia, Brüsszel), 11 provinciára (Provincies/Provinces), 44 kerületre (Arrondissementen/Arrondissements), valamint 589 községre bontható.

A LAU 2 szinten Belgiumban településközösségeket, községeket (Gemeenten/Communes) találunk. 1975-ben királyi rendelettel a 2359 községet 589-be vonták össze; jellemző a reform méretére, hogy a közel 2700 településből mindössze 118 volt olyan, amelyet nem érintett a változás. A községek átlagmérete nincs 20 ezer fő.

A belga tartományokban található közigazgatási egység a kerület. A kerületek ellátnak közigazgatási és igazságszolgáltatási funkciókat (bár esetenként a közigazgatási és az igazságszolgáltatási egység határai nem esnek egybe). A kerületek nem rendelkeznek önkormányzattal, sem politikai vagy közigazgatási vezetővel. Átlagméretük kb. 250 ezer fő.

Belgiumban értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a kerületek túl nagyok, a községek pedig viszonylag kicsik és az önkormányzás alapegységei. A községek azonban többfunkciós kisjárásoknak feleltethetők meg.

Svédország

Svédország területi közigazgatási szempontból 21 megyére (Län, NUTS 3) és 290 községre (kommuner, LAU 2) oszlik. Svédország közigazgatását a jóléti állam modellnek megfelelően az önkormányzatok magas fokú önállósága és a közigazgatás által az ország minden lakója számára biztosított magas szintű szolgáltatások jellemzik. A közszolgáltatások jelentős részét a helyi és a regionális szint nyújtja (Balogh [2008]). A községek átlagos lélekszáma valamivel több mint 30 ezer fő; ezzel a második legnagyobb átlagméretű LAU 2 szint az Európai Unióban. A községek feladatait részben a helyi önkormányzatokról szóló törvény, részben ágazati törvény adja meg.

Az elmúlt időszak területi közigazgatási változásai regionális szinten zajlottak Svédországban, sokféle tapasztalattal (ld. Balogh [2008]), ám ezek nem érintik közelről a témánkat, így erre részletesen nem térünk ki.

Svédországban értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a megyék túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Azonban a községek, átlagos lélekszámuk és funkcióik alapján, többfunkciós járásoknak feleltethetők meg.

Hollandia

Hollandia az önkormányzás tekintetében 12 provinciából (provincie, NUTS 2 szint), valamint 418 önkormányzattól, községtől (Gemeente) áll. LAU 1 szinten nem jelenik meg egység, NUTS 3 szinten pedig ún. COROP regio-kat találunk (40) (EC 2007). Hollandiában a központi kormányzat mellett erős és széles a helyi és a provincia szintű közigazgatás hatásköre (Szűcs [2005]). A közigazgatási egységek számának csökkentése viszonylag korán megfogalmazódott (pl. egy önkormányzat mérete érje el legalább a 10 ezer főt), a végrehajtás azonban sokáig elhúzódott a helyi önkormányzatok ellenállása miatt. Ennek ellenére 1948 és 1976 között 1014-ről 840-re, 1988-ra 714-re, majd 1997-re 527-re csökkent az egységek száma (Pálné [2001], <http://statoids.com>). A községek száma és beosztásaik, neveik gyakorlatilag évente változnak, számuk pedig döntően csökken az egyesítések miatt.

Hollandiában értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a provinciák túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Azonban a községek, átlagos lélekszámuk és funkcióik alapján, többfunkciós járásoknak feleltethetők meg.

Görögország

2010. december 31-ig Görögország területi-közigazgatási szempontból 54 megyéből (nomosz, NUTS 3) és 1034 községből (900 városi és 133 rurális község [dimoi, kinotites], LAU 1) állt. Emellett 13 területfejlesztési régió (NUTS 2) működött. A görög község és megye között nem volt területi szint, így értelmezésünkben vett járásokról eddig nem beszélhetünk. A községek átlagos lélekszáma kb. 11 ezer fő volt (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Egy átfogó, nagy volumenű közigazgatási reform (az ún. Kallikratész-program eredményeként 2011. január 1-től új beosztás van az országban: 7 decentralizált egységből, 13 régióból és 325 községből áll Görögország. A 13 régió (periferies) és a 325 község önkormányzatok (2010 novemberében voltak az első választások; állandó lakhellyel rendelkező, nem görög állampolgárok is szavazhattak), a 7 egység viszont államigazgatási egység, kormányzati megbízottal az élén. A 7 adminisztratív egység és a 13 régió határai egybeesnek (a 7 egységből egy három régióból, kettő egy régióból és négy két régióból áll) (<http://www.delino.gr>, <http://en.wikipedia.org>). A közigazgatási átalakítás az ország válságból való kilábalásának, az állami kiadások drasztikus csökkentésének részeként valósult meg. Az átalakítás eredményeként az önkormányzati intézmények és az önkormányzathoz kapcsolódó cégek száma számottevően lecsökkent, a közigazgatásban dolgozók száma, valamint az önkormányzati képviselők száma is megfeleződött. A kormány által benyújtott és véghezvitt átalakítás ellenzéki ellenállást váltott ki és tüntetéseket eredményezett.

Görögországban értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a régiók túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Azonban a községek, átlagos lélekszámuk és funkcióik alapján, többfunkciós járásoknak feleltethetők meg.

Dánia

Dánia területi közigazgatási szempontból a 2007-ben életbe lépett reform óta 5 régióra (Regioner, NUTS 2) és 98 helyi önkormányzatra, községre, avagy kommunára (kommune, LAU 1) osztható. A reform előtt 13 megye (amtskommune, röviden amt, NUTS 3), 3 megyei jogú város és 270 község (LAU 2) alkotta Dániát. (A NUTS 3 szinten jelenleg az öt régión belül kialakított 11 ún. „landsdel”-t (ország rész) található, amelyek azonban az új régiók feldarabolásával jöttek létre, így nem esnek egybe a régi megyékkel.) (<http://www.dst.dk>)

„A közigazgatási egységek mind az alap-, mind a középszinten választott önkormányzattal rendelkeznek, és a lakosság érdekképviselője mellett bizonyos feladatokat is el kell látniuk. Összességében elmondható, hogy a közfeladatok ellátása három szereplő, a kommunák, a megyék, illetve régiók és az állam között oszlik el” (Kenesei [2008]: 38.).

Dániában értelmezésünk szerinti járási szint nincs, mivel a régiók túl nagyok, a községek viszont az önkormányzás alapegységei. Azonban a községek, átlagos lélekszámuk és funkcióik alapján, többfunkciós járásoknak feleltethetők meg.

Írország

Írország területi közigazgatási szempontból 8 régióból (regional authority regions, NUTS 3), 34 megyei egységből, 29 megyéből és 5 megyei jogú városból (county, city, LAU 1) áll. Emellett létezik mintegy 3440 adminisztratív egység (electoral district) és 80 városi hatóság; utóbbi nem fedi le az ország teljes területét (a lakosság 14%-a tartozik alá).

Az ír állam rendkívül centralizált. A megyék (és megyei jogú városok) önkormányzati jogállását az alkotmányok nem szabályozzák, illetve garantálják, és tevékenységük felett igen szoros állami felügyelet van. A szolgáltatások többségét nem az önkormányzatok látják el, hanem állami különhatóságok, különböző területi egységekbe tagolva (Pálné [2001]).

Írországban a járási szinten az elég nagy átlagléllelékszámú megyéket találjuk, amelyek azonban felfogásunkban a községeknek felelnek meg, mivel nincs alattuk helyi önkormányzat.

Portugália

Portugália területi beosztása elég összetett (sokféle közigazgatási és tervezési-fejlesztési térségi szintből áll) és a 20. század folyamán többször változott. Ha a területi közigazgatást vesszük alapul, akkor az ország 1976 óta 18 kerületből (distrito) áll, ezen kívül két autonóm térsége is van (Azori-szigetek, Madeira). Alacsonyabb területi szinten 308 önkormányzati járás (concelhos, ill. municípios) található, ezek átlagmérete 35 ezer fő, s a LAU 1 szintet jelenti. Alatta létezik még a települési szint (4260, freguesia, LAU 2, község névvel is illetik), amely ha nem is rendelkezik jelentős kompetenciákkal, közigazgatási szerepe csekély, mégis a rendszer autonóm része, s választott testülete van; emiatt tekintjük önkormányzati járásnak a felette lévő szintet.

Portugáliában önkormányzati járásokat találunk.

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság négy tagországból áll: Anglia, Skócia, Wales és Észak-Írország. Az országok területét, a helyi közigazgatás céljainak megfelelően megyékre (county) osztották. A megyék bizonyos mértékben még mindig léteznek közigazgatási és földrajzi egységként, de már nem képezik a helyi közigazgatás egyedüli alapját. A területi-közigazgatási (önkormányzati és állami dekoncentrált szervezeti) rendszer heterogén. A helyi önkormányzat és a központi kormányzat szintje között nincs egységes, általános hatáskörrel rendelkező középszintű területi-igazgatási szervezet, azok ágazatonként különböző szinteken működnek (Temesi [2001]).

Az Egyesült Királyság esetében önkormányzati járásokat találunk.

Anglia

Anglia adminisztratív-területi beosztása négy szintű. A legfelső szinten a kilenc régió áll. Ezeket kormányzati egységekként 1994-ben hozták létre, bizonyos fokú decentralizáció

céljából (London kivételével nem voltak választott szervei). A regionális szint alatt 48 „ceremoniális” megye található (ez a monarchia képviseleti szintje). Nagy-London és a Scilly-szigetek kivételével Anglia 83 városi és nem városi megyére van felosztva (metropolitan and non-metropolitan counties), ez a lokális kormányzás szintere. Ezen túl viszont több nem városi megyénél van megyei tanács, és ugyanakkor kerületekre is fel van osztva (districts), élükön kerületi tanáccsal. A többi nem városi megye viszont egyben egy kerület is (unitary authorities). Nagy-Londonnak másfajta lokális kormányzati rendszere van. A legalsó szinten Anglia nagy része településekre van bontva, amely élén tanács áll.

Skócia

Skóciát 1996-ban 32 tanácsi kerületre (council area) osztották fel, átlagos lélekszámuk 160 ezer fő. Ezek egységes hatóságok (unitary authority), amelyek valamennyi helyi önkormányzati szolgáltatásért felelősek, beleértve az oktatást, a szociális ellátást, a környezetvédelmet és az útkarbantartást. A nagyobb tanácsokat kisebb területi bizottságokra (area committee) osztották fel. A közösségi tanácsok (community council) informális szervezetek, amelyek egy-egy területet képviselnek a tanácsi kerületen belül. Az alapszintű egység Skóciában a község, számuk 1200 körül van, szűk lehetőségekkel bír, választott tanáccsal az élükön (van, hogy több településnek van egy tanácsa). Fő feladatuk, hogy magasabb önkormányzati szinten képviseljék a településeket.

Wales

Walesben 22 kerület található, átlagos lélekszámuk 360 ezer fő. Ezek egységes hatóságok (unitary authority), amelyek valamennyi helyi önkormányzati szolgáltatásért felelősek, beleértve az oktatást, a szociális ellátást, a környezetvédelmet és az útkarbantartást. A média csak megyéknek hívja őket. Az alapszintű egység a község, általában választott tanáccsal az élén. Feladata, hogy magasabb önkormányzati szinten képviselje a településeket. Wales esetében is jellemző, hogy az egyes szolgáltatásokhoz tartozó területi beosztások eltérnek.

Észak-Írország

Észak-Írország területi közigazgatási beosztása alapján 26 kerületre oszlik, amely a LAU 1 szintnek felel meg.

Svájc

Svájc területi-közigazgatási szempontból 20 kantonra és 6 fél kantonra (Kantone, Cantons, Cantoni), valamint mintegy kb. 2700 községre (Gemeinden, Communes, Comuni) van felosztva. E két szint közigazgatási szint, s önkormányzattal rendelkezik. Svájcban minden kanton maga határozza meg területi beosztását, így a községi szint nem egységes.

Svájcban államigazgatási eljárások vannak, ám ezek kantononként különbözőek.

Ausztria

Ausztriában a területi entitások három szintje létezik: a szövetség, a kilenc tartomány (Bundesland) és 2357 önkormányzat (Gemeinden) (valamint létezik 7847 kataszteri-település). Az osztrák közigazgatási rendszer azonban négy szintű: az említett három szint mellett létezik a 99 járás szintje (Politische Bezirke, Landbezirke és Stadtbezirke), amely szervezeti megközelítésből a tartományi közigazgatás részét képezi (<http://www.mkksz.org.hu>). Ezek mellett még többféle egyéb beosztás is van, pl. 140 bírósági kerület, 43 választási körzet.

A 99 járás 15 városi egységből (Stadtbezirke, Statutarstädte) és 84 vidéki egységből (Landbezirke) áll. Mint városi település, Bécs egyetlen 23 kerületből álló egység. Egy járás tartományi kerületként (84) több településből áll és a kerületi főkapitányságok illetékességi területét adják; városi kerületként (15) saját alkotmánnyal rendelkező városokat fognak össze, amelyeket a választott polgármester és a magisztrátus irányítanak (<http://www.wieninternational.at>). A kerületek politikai képvisellel nem rendelkeznek, átlagmértük: kb. 85 ezer fő.

Ausztriában államigazgatási járások vannak.

Ciprus

Ciprus 6 járásból (eparchies), 491 faluból és 33 városból (dimoi, koinoties) áll. A járás a LAU 1 szintet jelenti, átlagmértéke 135 ezer fő. Élén a kormány által kinevezett vezető áll. Ő képviseli az összes minisztériumot a járásban, és a Belügyminisztérium felé tartozik elszámolással.

Cipruson államigazgatási járásokat találunk.

Franciaország

Franciaország területi szempontból sokszintű és bonyolult struktúrájú: régiókra (22 + 5 tengerentúli, Régions + DOM, NUTS 2), megyékre (96 + 5 tengerentúli, Départements + DOM, NUTS 3), kerületekre (342, arrondissement), kantonokra (4036, cantons) és települési önkormányzatokra (majd' 37 ezer, Communes, LAU 2; ebből kb. 730 összekapcsolódott) osztható. Ezen kívül mintegy 2600 települési társulást is találunk (ennek is több fajtáját), amely a települések kb. 93%-át fedi le. 2014-től minden településnek kötelező lesz egy társuláshoz tartoznia (<http://www.insee.fr>, <http://www.ccre.org>).

A járási szintet két területi szint közelíti, egyrészt a kerületek felülről (lélekszámuk kb. 190 ezer fő) és a kantonok alulról (lélekszámuk kb. 19 ezer fő). Mindkét szint államigazgatási feladatokat lát el. A települési társulások száma lenne inkább megfelelő (átlagmértéke kb. 21 ezer fő a kontinentális Franciaországban), ám ezek csak a lakosság kb. 87%-át foglalják magukba.

A kerületek (arrondissement) adminisztrációja alprefektusok (sous-préfet) alá van rendelve, akik segítik a megyei prefektust. A kerület, ellentétben a régiókkal és megyékkel, nem jogi személy a közjogban, és a francia elnök által kinevezett hivatalnokok működtetik. A kantonok

(cantons) szerepe az, hogy a megyei választásoknak biztosítja a területi keretét; minden kantonban egy személyt választanak a megyei tanácsba.

Franciaországban – az átlagos lélekszám miatt – értelmezésünkben vett járás nincs, az államigazgatási funkciójú arrondissement (kerületek) állnak közel a járási szinthez („nagyjárások”).

Németország

Németország területi-közigazgatási szempontból 16 szövetségi tartományból (Land, benne három tartományi jogú várossal; NUTS 1), 429 körzetből (Kreis, NUTS 3; vidéki [Landkreise] és városi [Stadtkreise] körzetből), valamint kb. 12 ezer községből (Gemeinden, LAU 2) áll. LAU 1 szinten ún. Verwaltungsgemeinschaften (1457, átlagos lélekszámuk kb. 55 ezer fő) található. A Verwaltungsgemeinschaft több községből álló egység egy nagyjárásban, közös politikai képviselővel (rendszerük tartományonként eltérő).

Németországban – az átlagos lélekszám miatt – értelmezésünkben vett járás nincs, a tradicionális (önkormányzati és államigazgatási) Kreis (körzet) áll közel a járási szinthez („nagyjárás”).

Izland

Izland közigazgatási szempontból 79 helyi önkormányzatból, községből áll (Sveitarfélög, átlagos lélekszáma kb. 4000 fő, LAU 2). Emellett – a NUTS-jegyzék szerint – 8 ún. Landsvæði („terület”, átlagmérete 40 ezer fő, LAU 1) van még az országban; ezek leginkább statisztikai célú egységek ma már, ill. a bíróság körzetei (régében választási körzetek is voltak, de ezeket már átalakították). Emellett e szinten léteznek a nem hivatalos regionális szövetségek (8 Landshlutasamtök), amelyek a helyi önkormányzatok érdekeit védik, s egyes esetekben a közöttük lévő együttműködés kereteit is biztosítják. Emellett kettő, tisztán statisztikai célú egységet (Hagskýrslu-svæði), valamint 23 történeti járást is találunk. Ezen túl működik egy államigazgatási járási szint is 26 egységgel (sýslumaður, kb. 12 ezer fő), különböző funkciókkal. (<http://www.ccre.org>)

Izlandon – értelmezésünkben – statisztikai célú járásokat és államigazgatási járásokat is találunk.

Norvégia

Norvégia egyrészt áll 19 megyéből (majd' 250 ezer fős átlagnépességgel), amelyek – egymást területileg fedve – párhuzamosan (gyenge szerepkörű) önkormányzati (fylkekommuner) és államigazgatási (fylke) egységek is egyben. Alattuk községeket találunk (430, kommune, kb. 11 ezer fő átlagléttszámú). A község a helyi önkormányzat legalacsonyabb szintje Norvégiában, választott polgármesterrel és tanáccsal. Egy-egy községhez egy vagy több település tartozhat, amelyeknek azonban nincsenek helyi önkormányzati jogaik.

Norvégiában járási szinten statisztikai-gazdasági célú egységek vannak.

Finnország

Finnország közigazgatási szempontból 6 tartományra (ebből egy autonóm: Åland; de 5 statisztikai régióra [NUTS 2] (Oulu és Lappföld tartomány egy régió)), valamint 20 tartományra (maakunta, NUTS 3) és 336 helyi önkormányzatra (kunta, LAU 2) osztható. Míg az előbbi önkormányzati szint túl nagy (kb. 250 ezer fő), addig az utóbbi túl kicsi (kb. 15 ezer fő), ahhoz, hogy járásnak titulálhassuk.

Finnországban járási szinten tervezési-fejlesztési egységek vannak.

Liechtenstein

Liechtenstein 2 ún. Landschaftenből (LAU 1, kb. 16 ezer fő), ill. választási körzetből (Unterland, Oberland) és 11 községből (gemeinden, LAU 2) áll (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Liechtenstein két statisztikai célú járásból áll.

Luxemburg

Luxemburg 3 kerületre (district), 12 kantonra (canton, LAU 1) és 116 önkormányzatra, községre (Commune, LAU 2) oszlik. A három kerületet a kormány által kijelölt megbízott vezeti, aki ellátja az államigazgatási feladatok mellett a községek felügyeletét is. A kantonokat 1843-ban hozták létre. A kantonok átlagmérete majd' 40 ezer fő, különösebb funkciójuk nincs.

Luxemburgban a járási szinten megjelenő kantonok funkciója nem közigazgatási.

Málta

Málta területi-közigazgatási szempontból 68 helyi önkormányzattól (kunsilli) áll. 1993-ban közigazgatási reform keretében megszüntették a tíz körzetet, s helyettük helyi önkormányzatok jöttek létre. Ezek képviselik a kormányzó hatalmat, köztes közigazgatási szint köztük és a kormány között nincs.

Máltán csak statisztikai célú járási szint van.

Spanyolország

Spanyolország területi beosztására jellemző, hogy a legfelső szinten az Autonóm Közösségek Csoportjai (Agrupación de Comunidades Autónomas, NUTS 1) állnak, ebből az országban 7 db található (Északkelet, Északnyugat, Közép, Kelet, Dél, Madrid, Kanári-szigetek), ezek azonban nem közigazgatási egységek. Az Autonóm Tartományokból (Comunidades Autónomas, NUTS 2) 17 db van az országban. A következő szintet a provinciák jelentik (Provincias, NUTS 3), számuk 2008. január 1. óta – a Kanári- és Baleár-szigetek részeit, valamint a Marokkóba ékelődő két várost, Ceutát és Melillát beleértve – 59. A LAU 1 szint

hiányzik a spanyol közigazgatásból, így a provinciák után a jelenleg 8111 egységből álló, önkormányzattal rendelkező községek (municipios) alkotják a közigazgatás legkisebb egységeit.

Spanyolországban nem egyértelmű a járási szint, régióként eltérő.